

ТЕРОР ПОЛІТИЧНИЙ (політико-кримінологічний аспект) –

цілеспрямована, системна, планомірна діяльність державних (або квазідержавних) органів щодо здійснення узаконеного масового насильства над громадянами з метою фізичного знищення частини населення, елімінації ідеологічного плюралізму із суспільного життя та забезпечення, таким чином, бажаних для правлячої еліти параметрів внутрішньополітичної безпеки в умовах утвердження її влади. Характеризуючись безпосередніми насильницькими формами реалізації, терор має стратегічну віддалену мету, яка екстраполюється не лише на політичну сферу, а й на культурно-психологічну.

Політичний терор є окремим напрямом внутрішньої державної політики, що проявляється у легалізованих, однак, нелегітимних цілях, антигуманних засобах, політико-технологічних засадах реалізації у короткостроковій чи середньостроковій перспективі. Ця політика, як свідчить історія, застосовується: а) у державах (квазідержавих) з тоталітарним чи авторитарним політичним режимом, що ґрунтується на глибоко ідеологізованій (світсько-ідеологічній чи релігійній) основі; б) у періоди становлення державної влади, переходу її важелів від одного угруповання до іншого та/або у гостро кризові внутрішньополітичні періоди, що межують із загрозою припинення владарювання одних із них.

Політичний терор є державно-управлінським, складно технологічним феноменом, а не простим ситуативним заходом реагування на політичні загрози; він характеризується глибинними зв'язками зі стратегією владарювання в цілому. Форми розгортання, юридичне супроводження терору, його моніторинг, поетапний контроль, аналіз та корегування здійснюються виключно на централізованій основі.

Оскільки терор – державна політика, остільки ж йому притаманні ознаки управлінського засобу та, водночас, об'єкту управління. Він є системним плановим, контрольованим та в цілому керованим, передбачає розгалужену

інфраструктуру, системи забезпечення, в тому числі й інформаційно-аналітичні підсистеми, обліки.

Фізичним знищенням певної частини населення терор не обмежує свої цілі. Залякування решти населення, яке він безпосередньо не зачепив, виступає окремою метою, досягнення якої розглядається керівним складом апарату держави як базової умови формування лояльного відношення до нього серед населення.

Оскільки терор, як злочинно-політична технологія утвердження влади, має завдання створення більш-менш надійної соціальної бази подальшого розгортання управлінського впливу, остільки його необхідним елементом стає цілеспрямована діяльність щодо конструювання трансперсональних диспозицій, заснованих не лише на страху, а й на відповідних особистісних імперативах, сформованих на визначених світоглядних (когнітивних, ціннісних) позиціях як частини державної ідеології. Тому історія застосування практик терору (передусім, радянського «червоного терору», терору «червоних кхмерів» у Камбоджі) свідчить, що перед цієї антигуманною технологією ставилося також й завдання синхронізувати суспільні настрої, уніфікувати напрям та якісні параметри політичної думки через унеможливлення (дискредитування, залякування, соціально-структурної ізоляції) ідеологічного плюралізму. Його реалізація супроводжувалася створенням розгалуженої мережі тотального контролю над населенням з боку державних органів.

Масштабні соціальні конструкти політико-ідеологічного характеру, цілеспрямовано зведені терором на рівні масової свідомості та колективного несвідомого, визначають його здатність у сполученні з репресіями впливати на глибинні структурні та ціннісні, емоційно-резонансні складові суспільного розвитку. Наслідки зведення таких конструктів виходять далеко за історичні межі, мислимі їх творцями. І сьогодні у колишніх соціалістичних суспільствах дається взнаки посттравматичний синдром ленінсько-сталінського терору й репресій, внаслідок якого суттєво збіднив не лише генофонд українського та

інших народів колишнього СРСР, а й загальнокультурний, інтелектуальний фундамент подальшого соціогенезу.

Орлов Ю. В.